

Oponentský posudek

Doktorand: JUDr. Daniel Patěk

Disertační práce: Pojetí a problémy aplikace smluvní pokuty v obchodních vztazích

Téma disertační práce je relativně úzké, ale z hlediska právního zajímavé a z hlediska využívání a dopadů v praxi významné. Smluvní pokuta, jejíž pojetí a problémy jsou předmětem práce, je v praxi využívána v široké míře ve všech oblastech obchodních vztahů a problémy se projevují jak pokud jde o formulaci ujednání o smluvní pokutě a výkladu takového ujednání, tak pokud jde o její dopad, jsou-li podmínky pro vznik práva na zaplacení smluvní pokuty v určitém případě naplněny. Práce tak má význam jak pro právní teorii tak pro obchodní praxi.

Práce je rozvržena v logickém, systematicky utříděném sledu. Po stručném úvodu, který obsahuje obecné uvedení a bližší vymezení tématu práce, doktorand charakterizuje vybrané zahraniční úpravy, reprezentující různé pojetí funkce smluvní pokuty, a to jednak úpravu Spojených států amerických, jednak hlavní úpravy evropských států, ke srovnání s naší úpravou, jak na to též v dalším textu poukazuje. Pak jako historický úvod uvádí úpravy institutu smluvní pokuty na našem území jak následovaly od roku 1811. Po těchto v podstatě úvodních kapitolách postupně rozebírá pojetí smluvní pokuty v obchodních vztazích, ujednání o smluvní pokutě a vznik práva na smluvní pokutu, dále vztah smluvní pokuty k dalším institutům, s nimiž se smluvní pokuta ve svém působení a důsledcích překrývá (označení „příbuznými“ je spíše literární než právně přesné) a vymáhání smluvní pokuty. Nato v závěru shrnuje dílčí závěry, ke kterým v práci dospěl.

Zvolené téma doktorand v práci plně vyčerpal. V práci využil literární prameny vážící se k tématice smluvní pokuty jak tuzemské tak zahraniční, tak pro disertační práci odpovídá, a prokazuje, že s nimi umí pracovat. Pokud jde o právní předpisy, je sledování vývoje právní úpravy v naší zemi zpracováno na dobré úrovni, takže o něm dává obraz v rozsahu odpovídajícím pro zaměření práce na úpravu současnou, a je třeba ocenit, že bere v úvahu i publikovaný návrh úpravy nového občanského zákoníku a pokud jde o současnou úpravu rozebrání úpravy občanského zákoníku a obchodního zákoníku v jejich vzájemném vztahu. Doktorand využívá judikaturu vztahující se ke smluvním pokutám, kterou shromáždil ve vysokém počtu, a dovozuje z ní závěry. Tato práce s judikaturou převyšuje běžnou úroveň disertačních prací.

Práce je napsána dobré jazykové úrovni, formulace jsou přesné, citace a odkazy odpovídají zvyklostem

Závěry, ke kterým doktorand v jednotlivých otázkách dospívá, jsou odůvodněny a celkově jsou podle mého názoru správné. Tak za zajímavý považují např. rozbor otázky sjednání smluvní pokuty v odpovídající výši ve vztahu k otázce, kdy jde pro nepřiměřenou výši smluvní pokuty o rozpor s dobrými mravy a závěr, že v případě, že rozpor s dobrými mravy je spatřován výlučně ve výši smluvní pokuty, má být za neplatnou považována pouze ta část pokuty, která přesahuje hranici, jíž lze považovat za souladnou s korektivem dobrých mravů. V této souvislosti lze poukázat na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, ve kterém byla

posuzována otázka, zda sjednaná výše úroku je ještě přiměřená nebo v rozporu s dobrými mravy, kde byl po závěru, že sjednaná výše přiměřená není, přiznán úrok jen ve výši uznané jako přiměřené a zbytek zamítnut pro rozpor s dobrými mravy. V odůvodnění uvedeno, že na úrok je právo a sjednání úroku jako takového není v rozporu s dobrými mravy, v rozporu je jen ta část úroku která přiměřenou výši přesahuje. To podle mého názoru platí i pro smluvní pokutu. Zde ovšem je složitější otázkou vztah neplatnosti celého ujednání pro rozpor s dobrými mravy, rozporu výkonu práva pro rozpor s dobrými mravy a oprávnění snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu. Tato problematika je v práci uvedena, závěry mohly být formulovány ještě jasněji. Naproti tomu problematiku se jeví úvaha o otázce, zda není výkonem práva v rozporu s dobrými mravy smluvní pokuta v případě, kdy již při uzavření ujednání lze předvídat, že při běžném chodu událostí nevznikne porušením zajišťované povinnosti škoda. Podle mého názoru je třeba brát v úvahu, že podle platné úpravy není svým účelem smluvní pokuta striktně vázána na vznik škody a ani předvídatelný předpoklad vzniku škody, ale může mít vedle prevenčního působení i působení sankční. Lze v takových případech posuzovat přiměřenost výše smluvní pokuty, ale rozpor s dobrými mravy za sjednání smluvní pokuty i v případě, kdy není předpoklad vzniku škody, nevidím. O odpovídající výši celkového postihu a paušalizované náhrady škody také jde v případě, kdy je sjednána smluvní pokuta vedle úroku z prodlení. Konstatování přípustnosti takového ujednání je správné, rovněž konstatování soudní praxe, snad zde mohlo být uvedeno ještě bližší zhodnocení soudní praxe, jak je charakterizována.

Zdařile je podle mého názoru proveden rozbor vztahu § 39 obč.zák. a § 265 odst.2 obch.zák. a dále ve vazbě na ustanovení § 3 obč.zák. na str. 137-140 v návaznosti na úvahy vy předchozích částech práce. To je otázka dosud málo rozebíraná a hodnocená. V této souvislosti lze ještě poukázat na posun v základním přístupu k neplatnosti smluvních ujednání (resp. vůbec právních úkonů) pro rozpor s dobrými mravy, jak je patrný z návrhu nového občanského zákoníku, kde se obecně prosazuje odklon od absolutní neplatnosti ve vzájemných soukromoprávních vztazích subjektů těchto vztahů ve prospěch zásady relativní neplatnosti.

Lze shrnout, že celkově jde o práci na velmi dobré úrovni, která, jak je uvedeno výše řadu otázek zodpovídá a dále také vyvolává některé další otázky. Práce prokazuje dobrou znalost a logické právní myšlení a vyjadřování. Práci hodnotím jako velmi dobrou a **doporučuji** ji k obhajobě.

V Praze dne 9.října 2006

JUDr. Miloš Tomsa, CSc.